

לשם מה טיול?

לשם מה טיול? אילו מטרות חינוכיות אפשר להשיג מטיול ?

האם מטרת הטיול היא לימוד?

אחת ממטרות הטיול היא לימוד והכרה: הכרת הצומח, לימוד על מקומות וישובים שונים, הכרת ההיסטוריה של ארצנו ועוד.
אבל זה לא הכל.

ללמוד אפשר גם בכיתה, ואנחנו מרגישים, הרבה פעמים, שלטיול יש מטרות נוספות. לפעמים, הטיול איננו מיועד ללימוד והכרה, ואיננו שמים למטרה להעביר לחניכים חומר לימודי במהלכו.

אולי מטרת הטיול היא הנאה ?

גם הנאה היא ללא ספק אחת ממטרות הטיול, אבל גם היא איננה הכל. לחינוך יש מטרות נוספות מלבד הנאה. לעיתים, מטרתו העיקרית של הטיול היא התפרקות והנאה, אבל האם אי אפשר לצפות למטרות חינוכיות נוספות? כדי למקד את מטרותינו, ננסה להבין מה מייחד את הטיול מפעילויות אחרות ומהן התכונות האופייניות לו. הטיול הנו יציאה וכניסה: יציאה ממקום המפגש הרגיל, משגרת הפעילות המוכרת ומהרגלי ההתנהגות הקבועים; כניסה לסביבה חדשה, לנוף אחר, לעולם אחר. בטיול יש התנסות ישירה בגילוי, חיפוש ובדיקה של הדברים החדשים. משום כך, הטיול הוא חוויה: חוויה של כניסה לעולם אחר, חוויה של חיפוש וגילוי, חוויה חברתית.

כלומר, אפשר לומר שהטיול הוא התנסות חווייתית בחקירת עולם חדש. מכיוון שכך, התנסות זו יכולה לפתח בחניכים יכולת להתמודד עם משימות, יוזמה, תשומת לב ועניין בסובב, וכתוצאה מכך – עצמאות וביקורתיות. החוויה שבטיול תחזק עוד יותר את ההשפעות האלו.

שהכל תלוי בצורה שבה נבצע את הטיול. אם החניכים ילכו בשורה, כשכל אחד מהם נועץ את מבטו ברגליים של ההולך לפניו – לא נשיג אף אחת מן המטרות שהצבנו לפנינו. גם אם רק נסביר לחניכים על המקומות שבהם הטיול נערך – הטיול אולי ישיג את מטרתו הלימודית,

טבל לא את המטרה הקשורה בהתנסות ובחוויה. מהן הדרכים, אם כן, להשיג את מטרת הטיול ?

נבחן תחילה ארבעה עקרונות כלליים להשגת המטרות החינוכיות של הטיול. בפרקים הבאים נפרט את העקרונות הללו להצעות יישומיות. ארבעת העקרונות שנציג בפניך, הם למעשה ארבעה ממדים של החינוך הבלתי-פורמלי. אם נרצה בפירוט רב יותר – עיין בחוברת "ממדי החינוך הבלתי פורמלי".

עקרון א: התנסות וטעייה

על פי עקרון זה, ננסה להפעיל את החניכים בנושא הטיול – במחשבה, בדמיון ובנוף, ולא, נניח להם רק להביט מרחוק ובאופן פסיבי, בהתנסות, החניכים לא יקבלו תשובות והסברים מן המוכן, אלא ינסו למצוא אותם בעצמם, בדרכים שונות, לעיתים גם תוך כדי ביצוע טעויות ותיקונן. הם :

* יצפו	* יחקרו	* יאספו
* יציירו	* יבדקו	* ידמיינו
* יחפשו	* ישחקו	* יראיינו

באיזה אופן ?

- אפשר להטיל על החניכים משימות –
- אישיות, צוותיות או קבוצתיות.
- תחרותיות או בלתי תחרותיות.
- רבות או מעטות.
- קבועות למשך כל הטיול, או מתחלפות במשך הטיול.
- מתבצעות תוך כדי הליכה או בתחנות עצירה מיוחדות.

אילו משימות אפשר להטיל ?

- להגיע לנקודת מפגש.

- לגלות מקומות מסוימים בשטח (נחל, בניין וכו') בעזרת מפה, הנחיות כתובות או בצורה אחרת.
 - לאסוף סוג מסוים של ממצאים (סוגי אבנים, צמחים וכו').
 - לצפות (בבעלי חיים, בהתנהגות בני אדם, במבנים וכו').
 - לצייר ממצאים (מבנים מעניינים, בעלי חיים, טיפוסים וכו').
 - לראיין אנשים הנמצאים בשטח והקשורים לנושא הטיול.
 - לבנות סיפורים דמיוניים (ספורו של קבר שייח, סיפורו של עץ עתיק וכו').
 - להמציא שמות (פרחים, אבנים, מקומות) כיד הדמיון הטובה. כך אפשר לקרוא לצמח על פי תכונותיו: "אנטנה קוצנית", "פעמון סגול" וכו'.
 - לאמוד מרחקים בשטח. לאחר מכן לבדוק את האומדן בעזרת פסיעות רגליים.
 - למצוא צורות, צבעים, מספרים ותכונות אחרות בנוף (משולשים, עיגולים, זוויות בנות תשעים מעלות, את הצבע הכתום, את המספר "3", עצמים זוגיים וכו').
 - לצפות בתופעות חברתיות שהתגלו במשך הטיול, ולרשום אותן (ריב, נושאים של שיחות, תגובות למכשולים, התייחסות לנוף, חלוקת האוכל וכו').
 - לשחק בחיק הטבע (קליעה למטרה באבנים, מחבואים, סימני דרך, העברת הודעות ממרחקים על-פי עקרון הטלפון-השבור ועוד).
 - לשרטט את מפת הדרך.
 - לאסוף ממצאים על-פי רשימה שהמדריך נותן (סוגי עלים, צדפים, אבנים וכו').
 - למצוא עצמים בטבע על-פי אותיות האלף-בית. כל אחד בתורו אומר שם עצם אחד.
 - לצפות ולאסוף מידע באופן חופשי יותר בנושא מסוים (כלומר ללא משימה מוגדרת).
 - לתאר את פרטי הנוף כממלאים תפקיד אנושי מסוים (למשל – הנוף כחתונה: השמיים הם החתן והארץ כלה, והם מתנשקים באופק. העצים הם המוזמנים, גגות הבתים הם השולחנות, ועץ האקליפטוס הגבוה הוא הרב).
 - לחפש צמחים בעזרת מגדיר צמחים.
 - לכתוב כתבה עיתונאית על המקום.
 - להשוות בין מקומות שונים (למשל, שכונות שונות בעיר).
- וכן הלאה, הכל בהתאם לנושא הטיול, למקום הטיול, לקבוצה, וכמובן – לך, כל משימה או פעילות אשר תעורר דמיון, מחשבה, תשומת לב, ושתפעיל את החניך בסביבתו – תתרום למטרה.

כדי להפעיל את עקרון ההתנסות והטעייה בצורה הטובה ביותר, יש לזכור שחשוב לבצע את הטיול במסגרות קטנות ככל האפשר: טיול המתבצע בקבוצות גדולות מאפשר לחניכים מעטים בלבד להתנסות באופן פעיל. חשוב, למשל, על קבוצה בת עשרים חניכים המציירת את מפת האזור; בדרך כלל, חניכים מעטים ישתתפו בציוד, והשאר לא ישתתפו בכלל. טיול שמתבצע במסגרות קטנות, הנו אישי יותר ומביא את החניך לידי מעורבות בסובב אותו. כמובן קיימים מקרים שבהם אין ברירה אלא לטייל בקבוצה גדולה; אבל במידת האפשר, רצוי להקטין את מספר החניכים בכל קבוצה. זאת אפשר לעשות על ידי פירוק הקבוצה לצוותים (שיעבדו יחדיו בכל משך הטיול, או רק בחלקים ממנו) והם יבצעו משימות שונות בעת ובעונה אחת.

עקרון ב: בחירה חופשית בין אפשרויות שונות (הצטרפות חופשית)

חניך הבוחר באפשרות המעניינת אותו, נהנה יותר ופועל ברצון, כיוון שהבחירה הייתה שלו ולא נכפתה עליו. הבחירה גם תעודד אותו להיות אדם הבוחר ומחליט בעצמו. לכן כדאי לתת לחניכים מספר אפשרויות לבחירה, שמתוכן על החניך יהיה לבחור באחת או יותר ולבצע אותה במהלך הטיול. את הבחירה עצמה אפשר לבצע לפני הטיול, בהרשמה על בריסטול או באופן חופשי, או תוך כדי הטיול.

אפשרויות טיול לבחירה חופשית, ניתן להציע בין השאר בתחומים הבאים:

1. נושא הפעילות בטיול: כל חניך יבחר באיזה נושא הוא רוצה להתמקד במהלך הטיול. הנושאים יכולים להיות שונים לגמרי, למשל: צוות-צומח, צוות-חי, צוות דומם, צוות תצפית על אירועים חברתיים בטיול, צוות למיטיבי לכת, צוות שרטוט מפה. הנושאים יכולים גם להיות קשורים זה לזה, למשל: בטיול לירושלים ניתן להציע לבחירה היבטים שונים של העיר: ירושלים ההיסטורית, שכונות בירושלים, סגנונות בנייה בירושלים, הנוף האנושי.
2. סוג הפעילות בטיול: גם אם נושא הטיול הוא אחיד לכל החניכים, עדיין אפשר לתת להם לבחור בין אפשרויות שונות לביצוע: תצפיות, ראיון, איסוף ממצאים, חיפוש מקומות, ציור וכו'. במהלך הטיול, כל צוות יבצע את הפעילות שבה בחר.

3. מקום הטיול: החלטנו ללכת לעיר העתיקה, אבל אין זמן לבקר בכל המקומות. מי שרוצה לבקר בכותל וברובע היהודי – הולך עם יוסי. מי שרוצה לבקר בכנסיות – הולך עם מלכה. מי שרוצה לטייל על החומות – יוצא עם דני.

4. בחירת חברי צוות המשימה: כל חניך יבחר באופן חופשי עם מי הוא רוצה לטייל ולפעול.

עקרון ג: גיוון

לכל חניך יש כישורים ותחומי עניין מיוחדים לו. לכל חניך יש תחומים ונושאים שבהם הוא עדיין לא התנסה. בגלל שתי סיבות אלו, נשתדל להציע לחניכים פעילויות מגוונות. את הגיוון ניתן לעשות בשני תחומים: בנושאי הפעילויות ובכישורים שהפעילויות מפעילות:

1. גיוון בנושאי הפעילויות: בטיול לקיבוץ אפשר להתייחס לחקלאות, לתעשייה, לחדר האוכל, ליחסים בין חברי הקיבוץ, להיסטוריה של הקיבוץ, לבית הילדים ועוד. אלו שמתעניינים במכונות ייהנו בעיקר בביקור במפעלי התעשייה, מי שאוהב ילדים – יבטא את עצמו יותר בבית הילדים, וכן הלאה.
2. גיוון בכישורים שהפעילות מפעילה: בטיול לטבע, אפשר להפעיל ידע (שמות פרחים, למשל), אפשר להפעיל את הגוף בטיפוס או בפעילות ספורטיבית אחרת, אפשר להפעיל דמיון במשימות יצירתיות וכן הלאה. הגיוון בכישורים ובנושאי הפעילות יתאפשר, מצד אחד, לכולם להתבטא ולהרגיש את עצמם בנוח, ומצד שני – ירחיב לכל חניך את אופקיו. שים לב, שגיוון כזה הוא חשוב, הן אם יש בחירה חופשית בין פעילויות והן אם אין. אם יש מספר אפשרויות לבחירה – חשוב שהן תהיינה מגוונות, כדי שכל חניך ימצא את מקומו. אם אין אפשרות לבחור בין פעילויות, הגיוון יתרום לכך שכל חניך יבטא את עצמו וירגיש נוח לפחות בחלק מן הפעילויות.

עקרון ד: שילוב של הנאה והקנייה

פעילות שהיא מהנה בלבד אך איננה מקנה שום דבר לחניכים – איננה משיגה מטרות חינוכיות. פעילות המקנה לחניכים דבר-מה (ידע, כלי ניתוח וכו') אך איננה מהנה – עלולה לשעמם את החניכים ולגרום לקליטה נמוכה של החומר.

הטיול הוא מסגרת היכולה לשלה הנאה מצד אחד, הקניית ידע, מחשבה, כלי ניתוח וכיוצא בזה, מצד שני. שילוב כזה יגרום לכך שההקניה תהיה מוצלחת יותר, ושהחניכים ייווכחו שגם למידה ומחשבה יכולים להיות מהנים.

לכן, אל לו לטיול להיות בנוי בצורה שתשעמם את חניכך (למשל – החניכים הולכים בשורה ומקבלים הרצאות על הסביבה). מצד שני, כדאי שהטיול לא יהיה רק מהנה וללא כל תועלת חינוכית.

פרק שני: לקראת הטיול

מה עושים לפני הטיול? גומרים תיאומים והכנות אחרונות, בודקים אם כולם נמצאים ומצוידים בכובעים ובמים, ו...!

חכו, הטיול לא יברח. אולי כדאי, באחת הפעולות שלפני הטיול, להכין את החניכים לקראת הטיול?

- לשם מה להכין את החניכים?

- כדי להשיג אחת או יותר מן המטרות הבאות:

1. נתינת חומר רקע לחניכים בנושא הטיול, כדי שהחניכים יבינו יותר וייהנו בשעת הטיול, וכדי שיוכלו לבצע משימות באופן עצמאי יותר.

2. הכוונת החניכים לאופן שבו כדאי להם לצפות, לנתח ולסווג את ממצאיהם, כדי שהחניכים לא רק יסתכלו, אלא גם יראו בשעת הטיול את הדברים החשובים והמעניינים.

3. תרגול המשימות שיתבצעו בטיול כדי להגביר את יעילות ביצוען.

4. הכנת החניכים לבעיות צפויות ובמיוחד לבעיות הנוגעות לצד החברתי: עזרה הדדית, שיתוף פעולה, חלוקת הנטל כו'.

לפניך מספר הצעות להכנת החניכים לקראת הטיול, שריכזו בארבעה סעיפים. ההצעות שבכל סעיף עוסקות בעיקר באחת מן המטרות המוזכרות למעלה:

1. הכנת מידע – רקע לנושא הטיול

עם הידע, בא העניין.

כאשר אנו איננו יודעים - הדברים שאנו רואים אינם אומרים לנו הרבה. אם החניכים אינם יודעים שום דבר על מנזרים ונזירים, הרי ביקור במנזר לא יאמר לחניכים הרבה. הם יראו קירות, ציורים ואנשים לבושים באופן מוזר, וזה הכל. לעומת זאת אם לביקור במנזר תוקדם הכנה, אשר בה החניכים יקבלו מושג על אורח חייהם של הנזירים ועל אמונתם – הטיול יהיה משמעותי יותר בעיניהם.

ואם מטרת הטיול היא סקירת בתים והכרח סגנונות בנייה – תהייה הסקירה משמעותית יותר אחרי הכנה שתעמוד על סגנונות בניה שונים, ומקומו של הסגנון שדוגמתו אנו עומדים לראות בהיסטוריה ובין שאר הסגנונות.

דוגמאות אלו ממחישות את ההבדל בין טיול שנעשה עם ידע לבין טיול שנעשה ללא

ידע.

אפשר, כמובן, לתת לחניכים את ההסברים הדרושים תוך כדי הטיול, אבל במקרים רבים אין אפשרות לכך: אין זמן, החניכים מפוזרים בשטח או עסוקים במשימותיהם. לכן כדאי להכין את החניכים לפני הטיול. הכנה זו תוסיף למטייל כלים להסתכלות בסביבה, ותאפשר לו לראות יותר וטוב יותר.

כמובן, רצוי שהכנת הרקע לא תישא אופי של שיעור בבית-הספר ועליה ??????????

4. התנסות בבעיות צפויות בטיול

בכל טיול עולות שאלות ובעיות: בעיות משמעת, בעיות בטיחות, חלוקת המים, חלוקת נטל נשיאת הציוד ועוד. פעמים רבות האחד איננו מבין את השני (או את המדריכים) ויש צעקות וכעס. האם ניסיתם פעם להקדים תרופה למכה? הניסיתם לאפשר לחניכים להבין את "הצד שלכם", את ההגיון החינוכי המנחה אתכם? האם ניסיתם פעם לנצל את הבעיות העולות בטיול כנקודת מוצא לשיקול דעת ולדיון בין החניכים?

הצעה לכך היא משחק לוח ופתקים שאפשר לערוך אותו לפני היציאה לטיול (שעתיים לפני יום או יותר). המשחק בנוי על תחרות בין קבוצות, והוא נערך בהתקדמות של חייל משחק אחד לכל קבוצה על גבי לוח.

על הלוח מסומנים רבועים, שעל חלקם מסומן שאלה. כל קבוצה מתקדמת בתורה בעזרת זריקת קובייה, וקידום חייל על פי המספר שהקובייה מראה. קבוצה שהגיעה לרבוע עם סימן שאלה, לוקחת כרטיס שאלה מתוך ערימת כרטיסי השאלה המונחת בצד. השאלות עוסקות בבעיות צפויות בטיול, בנקודות למחשבה בנושאים הקשורים בנושא הטיול, בביצוע המשימות המתוכננות ובנושאים חברתיים השייכים לטיול. על הקבוצה להשיב על השאלה, ושאר החניכים עורכים שיפוט קבוצתי אשר קובע את הניקוד שמקבלת הקבוצה. מנצחת הקבוצה בעלת הניקוד הגבוה ביותר. כפי שתוכלו לראות, השאלות מיאות את החניכים לידי התמודדות, בצורה משחקית, עם בעיות, קשים ושאלות, שזמן מה אחרי כן ייתקלו בהם בצורה מעשית. כשהדברים נעשים ללא רוגז, ואפשר לחשוב עם כולם, ניתן "להרוויח" תהליך לימודי חשוב.

ההתמודדות בבעיות הצפויות בטיול ניתנת לביצוע גם בדרכים אחרות:

משחק לוח וחיילים אשר בו ההתקדמות נעשית לא על פי הקובייה, אלא על פי השיפוט שהקבוצה עורכת לתשובה: כל חניך רשאי לתת לתשובה שניתנה נקודה אחת, חיונית או

שלילית. בעל התשובה מקדם את החייל שלו על גבי הלוח במספר משבצות כמספר הנקודות הכולל שקבל (כלומר, מספר הנקודות החיוביות פחות מספר הנקודות השליליות).

מנצח בעל החייל שהגיע ראשון לקצה המסלול.

- רולטה אשר בה על חניך מעלה בגורל מספר המפנה אותו לשאלה מסוימת. התשובה עוברת שיפוט קבוצתי וניקוד.

- תחרות בין שתי קבוצות: על כל שאלה כל קבוצה מנסה לשכנע צוות שופטים בצדקת תשובתה.

- ניתוח אירוע: המדריך מתאר אירוע בעייתי, והקבוצה דנה בפתרונו. הדין יכול להיעשות בצוותים קטנים. לאחר זמן מה כל צוות מציג את פתרונו בפני הקבוצה.

להלן רשימת שאלות למשחק. תוכל להשתמש בחלקן או בכולן :

1. בעת היציאה לטיול אינה שכחה כובע ורוצה לחזור לחדרה. הדבר מעכב את כולם. מה עושים ?
2. מיד בתחילת הדרך יוסי עוזב את המסלול ומקצר דרך הגדר. מה עושים ?
3. נתקלים במכשול רציני – ירידה תלולה – והבנות מתקשות. מה עושים ?
4. הולכים והחבר'ה מרגישים טוב. איך מארגנים שירה ?
5. מגיעים למקום מנוחה. שושנה רוצה לעבור לקבוצת משימה אחרת. מה עושים ?
6. לדור לא בא להשתתף במשימה של הקבוצה שלו. הוא רוצה לחכות בנקודת המפגש. מה עושים ?
7. מגיעים לכנסייה הראשונה שרוצים לבקר בה, הכנסייה סגורה. מה עושים ?
8. הכנסייה פתוחה, נכנסים. משה מתגרה בכומר. מה עושים ?
9. ביציאה ממבצר עתיק המדריך מציע לשבת ולשוחח בצל. חלק מסכימים וחלק אינם מסכימים. מה עושים ?
10. קבוצת המשימה "טבע" יוצאת לתצפיות בנוף ובצמחייה. איך מתחילים ולאן הולכים ?
11. מצאו שיח נדיר ואולי רוצה לגדוע ענף. מה עושים ?
12. נכנסים לעובי החורש. המדריך מציע לשבת ולהקשיב בשקט לקולות החי. זהבה פורצת בצחוק כל הזמן. מה עושים ?
13. קבוצת משימה אחת יוצאת לטיפוס על הרכס הגבוה ביותר. שלמה רץ קדימה. מה עושים ?
14. בית פרטי חוסם את הדרך. מישהו אומר : "אין בעיות – נכנסים". יש שמתנגדים לכך. מה עושים ?

15. לקראת סוף העלייה "נשבר" ליפה, והיא רוצה להישאר במקום בו נתקעה. מה עושים ?
16. מתאספים במקום המפגש בשעה שנקבעה מראש. דוד חסר. מה עושים ?
17. בטיפוס על המכשול התלול אבי נופל ונוקע רגל. מה עושים ?
18. עוברים ליד פרדס. דני ויוסי עוברים את הגדר וקוטפים תפוזים. מה עושים ?
19. עובד ובני רבים כל הזמן. מה עושים ?
20. אביבה רוצה שמישהו יחליף אותה בנשיאת תרמיל המזון, אבל אף אחד אינו מתנדב. מה עושים ?

פרק רביעי: סופ-טיול

- פעולת סופ-טיול היא פעולה הנעשית לאחר הטיול, והמסכמת את הטיול או חלקים ממנו. לשם מה ?
- אחרי פעולת סופ-טיול אחת שבצענו ניגשנו לחניכים ושאלנו אותם מה נתן להם הסיכום, והרי התשובות כלשונן :
- אליעזר: "הפעולה שעשינו עכשיו, עזרה לי לסדר בראש את מה שראינו בטיול. לפני כן, הדברים היו קצת מבולבלים. לא ראיתי איך מתקשרת הרפת שראינו בקבוץ לחדר האוכל ולבית הילדים. עכשיו אני מבין ששלושת המוסדות האלו הם חלק מתוך חיים משותפים ושיתוף פעולה בין החברים".
- מרים: "רציתי לספר מה שראיתי ומה שהבנתי; רציתי שיתייחסו למשימות שביצעתי ולממצאים שאספתי; זה כמו סופר שרוצה שיקראו את הספרים שלו. לכן, היה לי יותר כיף בזמן הטיול עצמו, כשאמרתם לנו לאסוף ממצאים, כי ידעתי שאחר כך נשתמש בהם לתערוכה. עשיתי את המשימות ביתר רצינות".
- נתן: "שמחתי שיכולתי להשוות את מה שאני ראיתי ואספתי לממצאים של האחרים, ושקבלתי בקורות חיוביות ושליליות על הפרוייקט שעשיתי. ראיתי, למשל, שאני טוב בלגלות פרטים קטנים שאף אחד איננו שם לב אליהם. מצד שני, אני צריך להשתפר בניתוח של מה שאני רואה. ראיתי, למשל, המון הבעות ותנועות שהמארחים שלנו בטיול עשו, אבל לא הבנתי שהם קצת התביישו להראות לנו את הבית שלהם".
- שושי: "טוב, אני נהנית מהפעולה של סופ-טיול בעצמה, אפילו בלי קשר לטיול. היה יופי לעבוד ביחד על התערוכה, וכל זה".
- ארבע תשובות, ארבע סיבות.

תשובתו של נתן, חשובה במיוחד לעניין העקרונות: "התנסות וטעייה ו"גיוון". סיכום הטיול סוגר מעין מעגל והוא עוזר לחניך לראות את הפעילות שלו עצמו: במה היא הייתה טובה, ובמה – פחות; מה אפשר ללמוד מן ההתנסות וכיצד כדי להתנהג להבא. ישנן דרכים רבות לעשות סופ-טיול, ולהלן אחדות מהן:

1. סיכום העל-פה:

זהו אופן הסיכום הפשוט והקצר ביותר. מתאים במיוחד למקרים בהם אין זמן או חשק לעבוד קצת יותר.

אחרי הטיול החניכים מתכנסים וכל קבוצה מספרת לאחרות על מה שראתה ועל החוויות שעברה.

2. תצוגת ממצאים (תערוכה בלתי מעובדת):

כאן עורכים את ממצאי הטיול. למשל: אחרי הטיול לטבע המתואר בפרק הקורס, הציגו הקבוצות השונות (קבוצת-חי, קבוצת-צומח וכו') את הממצאים שאספו בליווי השמות שהוענקו להם.

את הממצאים ניתן להציג על קיר, לוח, בד-יוטה, גיליונות קרטון ועוד.

3. הכנת פרוייקט (תערוכה מעובדת):

הפרוייקט, כמו התצוגה הפשוטה, סופו בתערוכה, אך כאן החניכים מעבדים את הממצאים ולא מציגים אותם כמות שהם. אפשר להציג בכתב, בציור, בהדבקות, בבנייה ועוד:

- חוויות מן הטיול
- מסקנות מן הטיול
- דגמים מוקטנים של המקום שבו נערך הטיול (למשל – דגם של הקבוץ)
- תיאור ראיונות עם אנשים
- וכו' – כל מה שהתרחש בטיול

הפרוייקט יכול להיות פרוייקט כולל: כלומר, פרוייקט שבו המוצגים מהווים עיבוד וסיכום כלליים של מאורעות הטיול או של נושא הטיול.

הפרוייקט יכול להיות פרוייקט ממוקד: כלומר פרוייקט המתמקד בעיבוד וסיכום של נושא אחד הקשור בטיול.

דוגמה לפרוייקט כולל: אחרי הטיול בקבוץ, שתואר קודם, החניכים הכינו בעבודה קבוצתית, דגם של הקבוץ שכלל מבנים של קרטון ("רפת", "מגדל-מים") ודמויות עשויות מפלסטלינה. במבנים שולבו – במקומות המתאימים – הממצאים, בליווי דברי הסבר (דוגמה של מזון לפרות – ברפת, חתיכת בד – במתפרה). נוסף לכך ציירו החניכים מספר ציורים שתארו את מה שלא הופיע בדגם, וכתבו שיחה לדוגמה שהתקיימה בין הקבוצה לבין הרפתן. ובכן, החניכים בצעו כאן, לבד מהצגת הממצאים – פעילויות של בנייה, ציוד, צביעה וכתובה (שוב: גיוון והתנסות וטעייה).

דוגמה לפרוייקט ממוקד: לאחר טיול בחוף הים ובאתרים היסטוריים, הקבוצה התמקדה בנושא הצדפים, וערכה תערוכת צדפים שלווה בשמות הצדפים, סימניהם ומקום הימצאם.

רשימת מטרות לטיול

מטרות אלו ירשמו על כרטיסי הרמי, כמובן שניתן להוסיף עוד מטרות.

<u>אישיות</u>	<u>שכבתיות</u>	<u>כלליות</u>
כייף	גיבוש השכבה	להכיר את הארץ
להכיר מישהו/היא	יצירת חוויות משותפות	לאהוב את הארץ
בילוי טוב לחופש פעולה	הזדמנות להכרזת שכבה	ללמוד לחיות בשיתוף
לעשות כושר מצדה	הכרות מעמיק יותר בין החברה	להכיר את מיתוס
להתאהב מצדה	להתגבר ביחד על קשיים	לנפץ את מיתוס
להיות עם השכבה של העם	להוכיח את עצמנו בשכבה	להכיר את ההיסטוריה
להיות מחוץ לבית במדבר	ליצור קשר אישי יותר עם המדריך	להכיר את תנאי החיים